

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

27e JAARGANG

WOENSDAG 28 OCTOBER 1942

No. 1397

N.V.
Stoomvaart-Mij. „Nederland”
Amsterdam

N.V.
Rotterdamsche Lloyd
Rotterdam

Eerste Nederlandsche
Verzekering-Maatschappij
op het Leven en tegen
Invaliditeit N.V.
Gevestigd te 's-Gravenhage

Administratiekantoor
Dordrecht
Bellèvuestraat 2
Telefoon 5346

Ons Bureau voor
Collectieve Contracten
verstreckt gaarne

Gedocumenteerde
adviezen
voor

Personeelverzekering

ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING
ROTTERDAM · AMSTERDAM · 'S GRAVENHAGE

KAPITAAL EN RESERVE
f 62.000.000

SAFE LOKETTEN
TER BERGING VAN WAARDEN

150 KANTOREN IN NEDERLAND

Openbare werken en
Conjunctuurbeweging

door **Dr. Ir. A. Baars**
PRIJS f 2.10*

Prijs voor donateurs en leden
van het N. E. I. f 1.50.

In den boekhandel verkrijgbaar
UITGAVE: DE ERVEN
F. BOHN N.V., HAARLEM

*Ter vervanging van haar door brand verloren gegane voorraad nummers van
Economisch-Statistische Berichten en Economisch-Statistisch Maandbericht
van den jaargang 1940, zou de redactie het zeer op prijs stellen, indien de
lezers, die hun exemplaren kunnen missen, deze aan haar zouden willen afstaan.*

AMSTERDAMSCH
BANK N.V.
AMSTERDAM

Open bewaarneming van
effecten

Adviezen voor belegging
Uitvoering van beursorders

R. Mees & Zoonen

Ap. 1730

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM
AMSTERDAM (Ass.)
's-GRAVENHAGE
DELFT — SCHIEDAM
VLAARDINGEN

BEHANDELING VAN ALLE
BANKZAKEN

BEZORGING VAN ALLE
ASSURANTIËN

VERLIESPOSTEN-VOORKOMEND-SYSTEEM

BESTAANDE UIT VIER DIENSTEN

Deze tijd is rijk aan veranderingen. Laat daarom Uw onbetaald gebleven oude posten inschrijven bij
DIENST IV VAN HET V.V.S.

VAN DER GRAAF & Co. N.V.
AMSTERDAM C. — AMSTELSTRAAT 14-18

Dr. J. R. A. Buning:

De beleggingen der bijzondere spaarbanken in Nederland

Publicatie No. 32
van het Nederlandsch Economisch Instituut

Prijs f 3.65*

(voor donateurs en leden van het N.E.I. f 2.75)

Verkrijgbaar in den boekhandel

UITGAVE: DE ERVEN F. BOHN N.V., HAARLEM

Overzicht van de ontwikkeling der handelspolitiek van het Koninkrijk der Nederlanden van 1923 t/m. 1938

(Samengesteld door een groep medewerkers van het N. E. I., onder leiding van Prof. Mr. P. LiefstInck)

28ste publicatie van het Nederl. Econom. Instituut

Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden van het N.E.I.
f 1.50) Verkrijgbaar in den boekhandel

UITGAVE:
DE ERVEN F. BOHN N.V., HAARLEM

Te koop aangeboden BOD GEVRAAGD OP

Economisch-Statistische Berichten,
Jrg. 1 t/m 4 en 10, gebonden in 10 banden.

De Naamlooze Vennootschap, Jrg. 1 t/m 10, vijf jrgn. geb.; vijf jrgn. in afl.
Maandblad v/h Boekhouden, Jrg. 19 t/m 24 in 6 banden; Jrg. 27 t/m 30 in afleveringen.

Accountancy, Jrg. 19 t/m 21 in afl.
Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde, Jrg. 1 t/m 3 in 3 banden, Jrg. 4 t/m 15 in afl.

Handelsstudie, Jrg. 7 (1910) gebond.

Brieven onder nr. 227 aan Boekhandel Hoonhoud, Laan van Meerdervoort 286, Den Haag.

TINRESTRICTIE EN TINPRIJS

door **M. J. Schut**

31ste Publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut.

Prijs f 1.55*

(Prijs voor donateurs en leden van het N.E.I. f 1.10)

Verkrijgbaar i. d. boekhandel

UITGAVE:

De Erven F. Bohn N.V., Haarlem

Derde Gewijzigde Druk

van

Egalisatiefondsen en Monetaire Politiek in Engeland, Nederland en de Vereenigde Staten

door

Prof. Dr. H. M. H. A. van der Valk

30ste Publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut.

Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden van het N. E. I. f 1.50)

Verkrijgbaar in den boekhandel

Uitgave: De Erven

F. BOHN N.V., HAARLEM

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

27^E JAARGANG

WOENSDAG 28 OCTOBER 1942

No. 1397

HOOFDREDACTEUR:
M. F. J. Cool (Rotterdam).

PLAATSVERVANGEND HOOFDREDACTEUR:
H. W. Lambers (Rotterdam).

Redactie en administratie: Pieter de Hoohweg 122, R'dam-W.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 20,85* per jaar. Buitenland en koloniën f 23,— per jaar. Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

Advertenties voorpagina f 0,28 per mm. Andere pagina's f 0,22 per mm. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

INHOUD:

	Blz.
De „Treuänder der Arbeit“ door Mr. Ir. A. W. Quint	472
De verdeling van het aan de Amsterdamsche beurs belegde kapitaal over de verschillende fondscategorieën door F. Bruins	473
Wederopbouw en industrialiseering in Spanje door E. Wiegand	474
Ontvangen boeken, brochures en statistieken	478
Overheidsmaatregelen op economisch gebied	478
Maandcijfers.	
Gecombineerde maandstaat van de vier Nederlandsche groote banken en van het Nederlandsch bedrijf der Nederlandsche Handel-Maatschappij	478
Statistieken.	
Stand van 's Rijks Kas — Bankstaten	479

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Op de *geldmarkt* waren de omzetten in het langer loopende papier niet overmatig groot. De rentetarieven, waarop werd gehandeld, bleven voor de verkoopers weinig bevredigend, met het gevolg, dat er wat meer terughoudendheid was waar te nemen. Het aanbod blijft echter in verhouding tot de vraag nog voldoende omvangrijk om het rentepeil op het niveau te handhaven, waartoe het in de laatste maanden geleidelijk is opgelopen.

Nadat in de beide weken voorafgaande aan de laatste de stijging van den biljettenomloop uitzonderlijk klein was in verhouding tot de marktverruiming, voortvloeiende uit den aanwas der buitenlandsche wisselportefeuille van de centrale bank, zijn op den laatsten weekstaat de cijfers als volgt geweest: stijging van de posten papier op het buitenland en diverse rekeningen met f 43 miljoen, stijging van den biljettenomloop met f 28 miljoen. De saldi van anderen, die in de voorgaande week een bijzonder krachtige daling vertoonden (waarmee overigens slechts een voorafgegane even snelle stijging ongedaan werd gemaakt) vertoonden, deze week een stijging met f 16 miljoen.

De *obligatiemarkt* heeft in de eerste helft van de week weinig schommeling van beteekenis te zien gegeven. De markt vertoonde Vrijdag als gevolg van opnieuw hardnekkig opduikende geruchten inzake een op handen zijnde nieuwe staatsleening een plotselinge reactie, die ook Zaterdag beginbeurs nog aanhield, maar die in de tweede helft van de overigens aan omzetten natuurlijk niet rijke Zaterdagse beurs plaats maakte voor een krachtig herstel. De 3—3½ pCt. leening 1938 sloot op 97⁷/₁₆, hetgeen nauwelijks onder het hoogste punt van de week was, nadat Zaterdag beginbeurs nog 96½ was genoteerd. De 3½ pCt. leening 1941 toonde eveneens Zaterdag een herstel. De leening sloot intusschen op 99½ pCt., hetgeen toch nog vrij belangrijk onder het peil van het begin van de week was, toen 100½ werd genoteerd.

De *aandeelenbeurs* heeft, over het geheel genomen, weinig wijziging vertoond. Vrijdag trad plotseling in de hoofdfondsen, voornamelijk in Olieën en H.V.A.'s, een vrij krachtige haussebeweging in, die echter spoedig door een reactie werd gevolgd. De ondertoon van de beurs blijft niet ongunstig, wellicht mede omdat de op dekking bedachte contramine elke dreigende inzinking opvangt. Nog steeds is de contramine een factor van beteekenis voor de technische positie van de markt, hetgeen blijkt uit de moeilijkheden, die men onophoudelijk ondervindt met de levering in de hoofdfondsen.

De markt voor binnenlandsche industrieelen vertoonde voor verschillende fondsen neiging tot afbrokkelen. De koers van de claims Nederlandsche Kabel was weinig vast; één dag was de notering zelfs 110, hetgeen neerkwam op een notering van 215 van de aandelen cum claim, of wel 35 punten beneden de reeds zoo lage notering voor de aankondiging der emissie. Het, behoeft geen betoog, dat de bepalingen inzake aanmelding en inlevering van waardepapieren niet gunstig zijn voor het onthaal van een nieuwe uitgifte, althans niet bij de grootere houders, die of reeds onder den aanmeldingsplicht vallen dan wel op de grens daarvan staan.

DE „TREUHÄNDER DER ARBEIT“.

De Verordening van den Rijkscommissaris van 13 October 1942, waarbij o.m. de functie van Gemachtigde voor den arbeid werd ingesteld, vestigt opnieuw de aandacht op de analoge functie in Duitschland. Terwijl in dat land aanvankelijk de positie der „Treuhänder der Arbeit“ voorloopig werd geregeld door een speciale wet van 19 Mei 1933, verkreeg deze figuur haar definitieven vorm in de bekende wet van 20 Januari 1934, het „Gesetz zur Ordnung der nationalen Arbeit“¹⁾. Wat was de gedachten-gang, die aan het creëren van dit nieuwe staatsorgaan ten grondslag lag? In het kort gezegd deze: tot nu toe kwamen loonen en arbeidsvoorwaarden tot stand door overleg tusschen werkgevers- en werknemersorganisaties; aan beide stond daarbij het wapen der uitsluiting resp. staking ten dienste om aan hun eischen kracht bij te zetten. Over de uiteindelijke loonhoogte besliste tenslotte de machtstrijd. Wel kende ook de „Schlichtungsverordnung“ van 1923 de mogelijkheid van bindendverklaring van een „Schiedsspruch“, hetgeen in zekeren zin reeds een vorm was van verplichte arbitrage. Doch in de practijk bleef de toepassing hiervan tot uitzonderingsgevallen beperkt: in beginsel waren aan partijen bij hun onderhandelingen geen beperkingen opgelegd en hield de Staat zich bij de loonbepaling afzijdig.

De orde, die op sociaal gebied werd ingesteld door de wet van 20 Januari 1934, bracht groote principieele wijzigen in het Duitsche arbeidsrecht. Werkgever en werknemer stonden niet langer als (formeel gelijkwaardige) partijen tegenover elkaar: veeleer werd het accent gelegd op de eenheid der bedrijfsgemeenschap. In de onderneming kreeg de „Führer“ de leiding, terwijl de „Gefolgschaft“ hem trouw verschuldigd was. Deze nieuwe structuur, waarbij dus het zwaartepunt op den „Betriebsführer“ werd gelegd, bracht mede, dat aan den Staat een sterke controleerende positie diende te worden toegekend in het belang der werknemers.

Dit laatste zou ook reeds voortvloeien uit het wegvallen van het stakingswapen. Zoo leidde de ontwikkeling in de Mei-dagen 1940 hier te lande ertoe, dat kort na het door den bevelhebber van de weermacht uitgevaardigde stakings- en uitsluitingsverbod de bekende Verordening 0.800 tot stand kwam, waarbij aan werknemers het recht werd toegekend zich tot het College van Rijksbemiddelaars te wenden, bij naar hun meening onredelijke loonkorting of wijziging der overige arbeidsvoorwaarden sinds 10 Mei 1940. Later werd dit negatieve voorschrift vervangen door een tweetal positieve, nl. de Verordeningen 111/1940 en 217/1940, welke beide ingevolge de recente verordening per 1 November 1942 buiten werking treden. Door de eerstgenoemde verordeningen werd zowel loonsverlaging als loonsverhooging aan vergunning gebonden, terwijl tevens het College de bevoegdheid kreeg „in het belang der werknemers“ loonen en arbeidsvoorwaarden bindend vast te stellen. Ook hier te lande dus een sterke staatscontrole op de loonvorming; met de mogelijkheid van loonvaststelling door het staatsorgaan.

Intusschen was blijkens de toelichting de aanvankelijke bedoeling, dat het College zijn „loonvormende“ taak toch slechts subsidiair zou beschouwen, aangezien het onderhandelen van partijen en het dientengevolge afsluiten van „C.A.O.en“ voorop diende te staan. De geleidelijke liquidatie der vakverenigingen deed echter de afsluiting van C.A.O.en practisch geheel onhouden, zoodat den laatsten tijd het College veel meer dan vroeger uit eigen hoofde loonregelingen is gaan vaststellen.

Keeren wij thans terug tot de „Treuhänder der Arbeit“, dan ligt het voor de hand, dat hun positie, in verband met het geheel verdwijnen der vakverenigingen en haar opgaan in het Arbeidsfront, zeer sterk werd gemaakt. Hueck spreekt van den belangrijkste vertegenwoordiger van de autoriteit van den Staat op het gebied van het Arbeids-

recht¹⁾, terwijl hij elders²⁾ opmerkt, dat in den „Treuhänder“ de beheerschende positie van den Staat op sociaal-politiek terrein wordt belichaamd.

Toch dient men hieruit niet af te leiden, dat het beginsel der regeling door den Staat voorop zou dienen te staan. In de commentaren treft men uitdrukkelijk de vaststelling aan, dat het bedrijfsleven de sociale problemen zooveel mogelijk zelf moet oplossen en dat de „Treuhänder“ slechts een controleerende positie dient in te nemen³⁾.

In den idealen toestand zou de „Treuhänder“ slechts in uitzonderingsgevallen dienen in te grijpen. De „soziale Selbstverwaltung“ werd dus in geenen deele aangetast; echter zou dit doel eerst na geruimen tijd kunnen worden bereikt, zoodat aanvankelijk het staatsorgaan meer op den voorgrond zou dienen te treden. Men zal zich afvragen, hoe dan in de nieuwe sociale orde het overleg, nog zou kunnen plaats grijpen. Hier valt te denken aan het overleg in de commissies van deskundigen, welke zijn voorzien ter voorlichting van den „Treuhänder“. Deze commissies bestaan uit een gelijk aantal „Betriebsführer“ en „vertrouwensmannen“; bij het vaststellen van „Tarifordnungen“ en richtlijnen voor „Betriebsordnungen“ is het hooren van een dergelijke commissie zelfs verplicht.

Het overleg kan ook plaats grijpen in de commissies van bedrijfsleiders en werknemers, voorzien in de bekende „Leipziger Vereinbarung“ van 21 Maart 1935, gesloten tusschen de Ministers van Economische Zaken en van Arbeid met het Duitsche „Arbeitsfront“.

Het thema staatsregeling of regeling door bedrijfsge-nooten is kort geleden nog eens principieel aangesneden door Dr. Mansfeld⁴⁾. Deze betreurt het, dat de wet van 1934 in de practijk heeft geleid tot een aanzienlijke reglementeering van het bedrijfsleven, waarbij het „zelfdoen“ geheel op den achtergrond is geraakt. Deze bezighebbende commentator acht deze ontwikkeling, hoe begrijpelijk ook in de gegeven omstandigheden, niet conform de bedoeling der nieuwe wet, welke het treffen van regelingen door het bedrijf zelf vooropstelt. Vandaar ook het primair stellen van het overleg in de ondernemingen en de daaruit resul-teerende „Betriebsordnungen“; in de practijk zijn echter de „Treuhänder“-regelingen per bedrijfstak verre in de meerderheid. Dr. Mansfeld spreekt van 8.000 à 10.000 van dergelijke „Tarifordnungen“, die, zoowel in de diverse bedrijfstakken van één district als per bedrijfstak in de verschillende „Treuhänder“-districten onderling sterk uiteen kunnen loopen. Het bedrijfsleven is bedekt met een steeds dichter wordend netwerk van voorschriften en Dr. Mansfeld ziet als eenige oplossing, dat op den duur veel meer aan het bedrijfsleven wordt overgelaten, zij het binnen het kader van een van overheidswege vast te stellen uniforme mantelregeling van arbeidsvoorwaarden. Verder zou z.i. de loonpolitiek ook sterk kunnen worden vereenvoudigd door het vaststellen van uniforme grondslagen voor de waardeering van den arbeid. In dezen gedachten-gang zou dus de „Treuhänder“-functie veelszins tot een in hoofdzaak controleerende worden teruggebracht.

Wij zagen reeds, dat de rol van den „Treuhänder“ op het terrein van loonen en arbeidsvoorwaarden wel als zijn belangrijkste functie kan gelden. Toch is dit slechts een der onderdeelen zijner taak, welke in artikel 19 van de wet van 1934 aldus wordt omschreven, dat zij voor de handhaving van den arbeidsvrede hebben zorg te dragen. Dit brengt met name mee, dat zij ook bij geschillen tusschen „Betriebsführer“ en „Vertrouwensmannen“⁵⁾ tusschenbeide komen, indien althans de meerderheid van den „Vertrouwensraad“ hun tusschenkomst inroept. Ook indien zich

¹⁾ Hueck-Nipperdey-Dietz: „Gesetz zur Ordnung der nationalen Arbeit“, blz. 272.

²⁾ Id. blz. 221.

³⁾ Aldus o.m. Dudenhöffer: „Der Treuhänder der Arbeit in seinem Einfluss auf die Wirtschaft“, blz. 19 vlgg.

⁴⁾ Mansfeld: „Um die Zukunft des deutschen Arbeitsrechts“, „Deutsches Arbeitsrecht“, September 1942, blz. 117.

⁵⁾ Verplicht gesteld voor ondernemingen met minstens 20 personeelleden.

bij de samenstelling van den „Vertrouwensraad” moeilijkheden voordoen, treedt de „Treuhandler” op.

Interessant is de bemoeiing van den „Treuhandler” bij collectief ontslag. De ondernemer moet van ontslagen van eenigen omvang (meer dan 9 werknemers bij bedrijven beneden de 100 werknemers; overigens 10 pCt. of meer der werknemers, resp. 30 werknemers binnen 4. weken) daarvan na den „Treuhandler” mededeeling doen. Binnen 4 weken daarna kan ontslag slechts met toestemming van dezen laatsten geschieden; de „Treuhandler” kan den spertermijn ook verlengen. Aldus ontstaat controle op ontslag.

Wij spraken reeds over de „Tarifordnungen”, regelingen voor een groep van ondernemingen, bevattend minimumvoorschriften. Daarnaast staat de bevoegdheid van den „Treuhandler” om richtlijnen te geven voor de „Betriebsordnungen” (ondernemingsreglementen). Aan dezen laatste, welke verplicht zijn gesteld voor ondernemingen met minstens 20 werknemers, is in artikel 27 van de wet van 1934 een vrij uitvoerige bepaling gewijd. Ten aanzien van het loon dienen deze reglementen de grondslagen te bevatten voor de berekening der stukloonen, terwijl ook de loonen en arbeidsvoorwaarden zelf in deze reglementen kunnen worden vastgelegd. In verband met het belang hiervan kan de „Treuhandler” richtlijnen voor deze reglementen (en zelfs ook voor de individuele arbeidscontracten) uitvaardigen. Blijkens een mededeeling van Dr. Mansfeld⁶⁾ hebben de „Treuhandler” van deze laatste bevoegdheid slechts een spaarzaam gebruik gemaakt. De auteur ziet in deze richtlijnen een mogelijkheid om in den overgangstoestand naar het door hem bepleite sociale zelfbestuur, de ontwikkeling der ondernemingsgewijze regelingen eenigszins in de hand te kunnen houden. Noemen wij tenslotte nog het voorschrift, dat de „Treuhandler” de Rijksoverheid voortdurend van de sociaal-politieke ontwikkeling op de hoogte moet houden.

De „Treuhandler” zijn Rijksambtenaren en staan hiërarchisch onder den Minister van Arbeid. Zij zijn verdeeld over 18 districten; bovendien voorziet de wet nog „Sonder-treuhandler” voor regelingen, welke meer dan één district omvatten, alsmede in verband met speciale opdrachten. Zij kunnen van de Rijksoverheid richtlijnen en bevelen ontvangen. Men krijgt den indruk, dat zij in de praktijk meer autonoom zijn dan hun voorgangers, de „Schlichter”, waarvan bekend is, dat zij dikwerf niet meer dan uitvoerders waren van de door de aan het bevel zijnde regering gewenschte loonpolitiek.

Dr. Ir. A. W. QUINT.

⁶⁾ T.a.p. blz. 121.

DE VERDEELING VAN HET AAN DE AMSTERDAMSCH BEURS BELEGDE KAPITAAL OVER DE VERSCHILLENDE FONDSEN-CATEGORIEËN.

In een bespreking van positie en vooruitzichten der Berlijnsche beurs merkt het „Bankhaus Hardy & Co. G.M.B.H.” in haar „Wirtschaftsausblick” van Juli 1942 op, dat van het totaal aan de Duitsche beurzen belegde bedrag van RM. 110 milliard hoogstens een vijfde deel voor rekening der aandeelen komt.

Deze opmerking gaf aanleiding, om — ook al gezien de actualiteit van het vraagstuk van overheidsmaatregelen in verband met de verhouding van aandelen- en obligatiemarkt — na te gaan, of het beeld van de Amsterdamsche beurs hiermede overeenkomt.

Derhalve berekenden wij per 2 Januari 1942 de waarde van alle ter beurze van Amsterdam op dien datum genoteerde fondsen; een overzicht van de uitkomsten dezer berekening geeft tabel I.

Voor rekening van obligaties en aandelen komt dus in totaal nominaal resp. 74 pCt. en 26 pCt., reëel resp. 59,5 en 40,5 pCt. van het aan de beurs belegde kapitaal.

Na correctie wegens eliminering der voornaamste

TABEL I.

Rubriek	Nominaal bedrag	Reëel bedrag
Staatsleeningen	f 5.320.276.000	f 4.822.003.000
Gemeenten en andere publieke lichamen	- 902.552.500	- 863.195.000
Pandbrieven	- 757.596.000	- 727.049.000
Diverse obligaties ¹⁾	- 496.860.800	- 430.974.000
Totaal obligaties:	f 7.477.285.300	f 6.843.221.000
Bankaandelen	f 344.162.000	f 461.172.000
Industriele aandelen	- 356.992.000	- 1.643.804.000
Electriciteitsaandelen enz.	- 44.776.000	- 90.315.000
Handelsaandelen	- 78.234.000	- 100.846.000
Mijnbouwaandelen	- 29.704.000	- 60.901.000
Petroleumandaelen	- 552.605.000	- 1.310.779.000
Rubberandaelen	- 102.302.000	- 130.297.000
Scheepvaartandaelen	- 238.384.000	- 351.409.000
Suikeraandelen	- 94.983.000	- 185.777.000
Tabaksaandelen	- 55.784.000	- 89.650.000
Theeaandelen	- 19.668.000	- 31.115.000
Diverse cultuurandaelen	- 38.902.000	- 39.776.000
Diverse aandelen	- 88.052.000	- 127.383.000
Spoorwegaandelen	- 42.750.000	- 25.230.000
Tramwegaandelen	- 36.615.000	- 11.717.000
Totaal aandelen:	f 2.623.913.000	f 4.660.171.000

dubbeltellingen („holding-companies” als Dordtsche Petroleum, Moeara Enim en Nederlandsche Scheepvaart Unie) worden de totale bedragen iets lager voor de aandelen, zoodat het totale beurskapitaal dan bedraagt:

	Nominaal bedrag	Reëel bedrag
Obligaties	f 7.477.285.300	f 6.843.221.000
Aandelen	- 2.511.147.000	- 4.449.717.000
	f 9.988.432.300	f 11.292.938.000

De verhouding wijzigt zich hiermede licht ten gunste der obligaties tot nom. resp. 75 pCt. en 25 pCt., reëel resp. 60,6 pCt. en 39,4 pCt.

Men houde er rekening mede, dat hierbij:

a. alleen de belangrijkste dubbeltellingen zijn wegelaten;

b. de uitdrukking van het belang ter beurze ook in zoverre niet zuiver is, dat thans vele stukken, waarschijnlijk voornamelijk aandelen, aan de markt onttrokken zijn door afscheiding van de niet in Nederland of op het Continent aanwezige stukken.

De verhouding wijkt dus in vrij belangrijke mate van de voor Berlijn gegeven cijfers af. De oorzaken van dit verschil zullen moeten worden gezocht in:

1°. een anderen opbouw van het bankstelsel, waarbij in Nederland de industrie in sterkere mate een beroep moest doen op de open kapitaalmarkt;

2°. den band met Indië, waar het meer riskante ondernemingskarakter vrijwel uitsluitend financiering met op de open markt te plaatsen aandelen vereischte;

3°. een sterkere deelneming in internationale concerns en handel (petroleum, margarine, scheepvaart).

Het aandeel van Nederlandsch-Indische waarden, scheepvaartwaarden en petroleumfondsen in het ter beurze genoteerde kapitaal.

Gaan wij na, welk deel van het ter beurze belegde kapitaal voor (directe) rekening van Nederlandsch-Indië, van scheepvaartwaarden en petroleumfondsen komt, dan leidt dit tot de volgende berekening:

¹⁾ Deze post is als volgt onderverdeeld:

Rubriek	Nominaal bedrag	Reëel bedrag
Kerkel. en liefd. instellingen	f 8.155.500	f 7.930.000
Banken	- 116.880.800	- 108.430.000
Industriele obligaties	- 63.594.500	- 64.918.000
Petroleum	- 136.000.000	- 119.280.000
Spoor- en tramwegen	- 79.172.600	- 41.300.000
Diversen	- 93.057.400	- 89.116.000
	f 496.860.890	f 430.974.000

TABEL II.

A. Obligaties.

	Nominiaal bedrag	Reëel bedrag	In pCt. van het totaal der in tabel I aangegeven rubriek.	
			Nom.	Reëel
Indië:				
Staatsleeningen	f 988.500.000	f 819.528.000	18,6	17,0
Diverse oblig.	- 79.822.000	- 43.226.000	16,1	10,0
			In pCt. van het totaal der obligaties.	
			Nom.	Reëel
Totaal Indië	f 1.068.322.000	f 862.754.000	14,3	12,7
Tot. Scheepvaart	- 6.896.000	- 7.034.000	0,1	0,1
Tot. Petroleum	- 136.000.000	- 119.280.000	1,8	1,7
			16,2	14,5

B. Aandeelen.

	Nominiaal bedrag	Reëel bedrag	In pCt. van het totaal der in tabel I aangegeven rubriek	
			Nom.	Reëel
Indië:				
Banken	f 104.750.000	f 125.725.000	30,5	27,3
Industrie	- 11.074.000	- 13.273.000	1,3	0,8
Electriciteit	- 38.788.000	- 75.784.000	86,6	83,9
Handel	- 69.175.000	- 92.651.000	89,7	91,9
Mijnbouw	- 27.304.000	- 52.261.000	91,9	85,8
Rubber	- 102.302.000	- 130.297.000	100,0	100,0
Suiker	- 94.983.000	- 185.777.000	100,0	100,0
Tabak	- 55.784.000	- 89.650.000	100,0	100,0
Thee	- 19.668.000	- 31.115.000	100,0	100,0
Diverse cultures	- 38.902.000	- 39.776.000	100,0	100,0
Diversen	- 6.300.000	- 10.258.000	7,2	8,1
Spoorwegen	- 42.750.000	- 25.230.000	100,0	100,0
Tramwegen	- 32.802.000	- 6.481.000	89,6	55,4
			In pCt. van het totaal der aandeelen	
			Nom.	Reëel
Totaal Indië	f 644.582.000	f 878.278.000	25,6	19,7
Tot. Scheepvaart	- 167.618.000	- 246.675.000	6,6	5,5
Tot. Petroleum	- 510.605.000	- 1.205.059.000	20,7	27,1
			52,9	52,3

Het geheele belang dezer drie beleggingsrichtingen kan als volgt worden opgesteld:

C. Résumé:

	Nominiaal bedrag	Reëel bedrag	In pCt. van het totale beurskapitaal	
			Nom.	Reëel
Indië Oblig. Aand.	f 1.068.322.000	f 862.754.000	17,2	15,4
	- 644.582.000	- 878.278.000		
	f 1.712.904.000	f 1.741.032.000		
Scheepv. Oblig. Aand.	f 6.896.000	f 7.034.000	1,7	2,2
	- 167.618.000	- 246.675.000		
	f 174.514.000	f 253.709.000		
Petrol. Oblig. Aand.	f 136.000.000	f 119.280.000	6,5	11,7
	- 510.605.000	- 1.205.059.000		
	f 646.605.000	f 1.324.339.000		
			25,4	29,3

	Van de obligaties komt voor rekening van (in pCt.)		Van de aandelen komt voor rekening van (in pCt.)		Van het totaal komt voor rekening van (in pCt.)	
	Nom.	Reëel	Nom.	Reëel	Nom.	Reëel
Indië	14,3	12,7	25,6	19,7	17,2	15,4
Scheepvaart	0,1	0,1	6,6	5,5	1,7	2,2
Petroleum	1,8	1,7	20,7	27,1	6,5	11,7

Wat de ontwikkeling dezer verhoudingen sinds den aanvang van het loopende jaar betreft, valt eenige ver-

sterking van het overwicht der belegging in obligaties op te merken.

De index der aandelenkoersen, op de basis waarop deze door het Centraal Bureau voor de Statistiek wordt samengesteld, geeft, indien wij rekening houden met de herkapitalisaties, welke inmiddels hebben plaats gevonden, per 1 October 1942 voor Nederlandsche aandelen een daling van ca. 5 pCt., voor Indische fondsen (incl. Petroleum en Scheepvaart) zelfs een iets grootere daling (6 pCt.) tegenover de Januari-cijfers te zien; enkele nieuwe emissies vormen slechts een gedeeltelijk tegenwicht tegenover deze waardevermindering van het in aandelen belegde vermogen.

Op de obligatiemarkt valt een koersstijging van eenige procenten waar te nemen, die echter door periodieke (en extra-) aflossingen in hoofdzaak wordt gecompenseerd.

Een wijziging van eenige beteekenis in de verhouding van aandelen- en obligatiemarkt is voorts, gezien de beperkende maatregelen tegen koersstijging der aandelen, van de uitgifte eener groote staatsleening te verwachten; bij een bedrag van bijv. f 1 miljard zou de verhouding ruim 3 pCt. naar iedere zijde ten gunste der obligatiemarkt verschuiven, overeenkomstig de tendens, die internationaal in het financieel-economische leven is op te merken.

F. BRUINS.

WEDEROPBOUW EN INDUSTRIALISERING IN SPANJE.

In vervolg op onze beschouwingen in een vorig artikel¹⁾ zullen wij thans de concrete wettelijke maatregelen ter bevordering van den wederopbouw en de industrialiseering behandelen en een overzicht geven van wat in de belangrijkste takken van industrie (de mijnbouw, metaalnijverheid en chemische industrie) zooloof reeds tot stand is gebracht dan wel in voorbereiding is.

Wettelijke maatregelen.

Bij wet van 22 Maart 1939 verkreeg de regering het recht een credietinstituut voor den wederopbouw in het leven te roepen. Het kapitaal van deze instelling zou onbepaald mogen zijn. Als taak van het instituut werd genoemd de verleenning van voorschotten en leeningen aan ondernemingen en particuliere personen tot herstel van de schade, ontstaan als gevolg van den burgeroorlog²⁾.

Op deze voorbereidende maatregelen is de wet van 25 October 1939 gevolgd. Uitgaande van de overweging, dat Spanje als hoofdzakelijk agrarisch land te weinig industriele beteekenis heeft, en dat derhalve die industrieën, welke voor het algemeen belang uitermate dienstig kunnen worden geacht, de zgn. „industrias de interés nacional”, dienen te worden gesteund, bepaalde deze wet, dat de regering bedoelde industrieën kan steunen door onteigening van bepaalde terreinen, door vermindering van de te betalen belastingen tot op de helft, door het verlenen van een winstgarantie van ten hoogste 4 pCt., alsmede door het geven van het recht, de noodige machines vrij van invoerrechten te importeeren³⁾.

Ultimo 1939 werden nadere richtlijnen gegeven voor de nieuwe investeringen. Maatregelen werden getroffen met betrekking tot de verplichting, bedrijfsvergunningen aan te vragen, ten aanzien van de buitenlandse deelnemingen bij nieuwe investeringen, alsook met betrekking tot den import van grondstoffen, halfabrikaten en machines. Alle oprichtingen, vergrootingen en verplaatsingen van industriele bedrijven vereischen volgens genoemde wet de toestemming van het Ministerie voor Industrie en Han-

¹⁾ Zie de „E.-S.B.” van 23 Sept. 1942, pag. 420: „Over de ontwikkeling van de Spaansche industrie”.

²⁾ Cfm. „Schaffung eines Kreditinstituts für den nationalen Wiederaufbau”, artikel in „Nachrichten für den Auszenhandel” van 6 April 1939.

³⁾ Cfm. „Spaniens Industrialisierung”, artikel in de „Berliner Börsen Zeitung” van 8 Juli 1942.

del. De ondernemingen worden hierbij onderscheiden in een tweetal klassen, naarmate zij al of niet afhankelijk van het buitenland zijn voor de verzorging hunner bedrijven met grondstoffen of machines e.d. bedrijfsmiddelen. Eerstgenoemde categorie wordt scherper gecontroleerd dan die ondernemingen, welke niet op import zijn aangevozen. Bij de aanvragen tot verkrijging eener bedrijfsvergunning moet men gegevens overleggen ten aanzien van elk onderdeel van den financieelen en technischen opbouw⁴⁾.

De Staat kan voorwaarden stellen in verband met de productie en rentabiliteit, de standaardiseering van bepaalde artikelen, de prijspolitiek en het recht de verkoopprijzen te doen controleren en tenslotte kan de Staat daar ingrijpen, waar irrationeel beheer of andere omstandigheden het bestaan van een nationaal belangrijke onderneming in gevaar brengen⁵⁾.

Maatregelen t.a.v. buitenlandse deelnemingen.

Met betrekking tot de buitenlandse deelnemingen werd bepaald, dat bij nieuwe ondernemingen ten minste 75 pCt. van het kapitaal en van de leidende beheers- en technische functies in handen van Spaansche staatsburgers dient te liggen. Hoogstens 25 pCt. van het kapitaal kan dus door buitenlanders worden gefourneerd. Dit buitenlandse kapitaal kan dan echter nog maar in den vorm van deviezen of ook van machines e.d. bedrijfsmiddelen, welke niet door de eigen industrie kunnen worden vervaardigd, ter beschikking worden gesteld. In bijzondere gevallen kan de regeering toestaan, dat de buitenlandse deelneming met nogmaals 20 pCt. wordt verhoogd, namelijk indien hertegenover patenten, licenties, recepten, machines e.d. worden ingebracht. Toestemming van staatswege is echter uitdrukkelijk vereischt en het kapitaal mag slechts worden verstrekt tegenover obligaties, welke in niet minder dan tien jaren mogen worden geamortiseerd. De Staat is voorts bevoegd, het in deviezen of machines geïnvesteerde kapitaal uit den vreemde, evenals de transfer van de hierop behaalde winsten en van het aandeel in de renten en afschrijvingen in deviezen, te garanderen.

Voor bepaalde takken van industrie zijn echter uitzonderingen op dezen algemeenen regel getroffen: met name in de wapeningsindustrie is geen buitenlandse deelneming toegestaan; in bedrijven van „interés nacional” dienen alle leidende beheers- en technische functies door Spaansche onderdanen te worden bezet. In verband hiermede kan worden opgemerkt, dat vier bedrijfstakken in haar geheel tot „interés nacional” zijn verklaard: de fabricage van synthetische vezels en van textielartikelen hieruit, de productie van automobielen, de vervaardiging van houtgasinstallaties. Deze industrieën kunnen dus tevens op grond van de wet van 24 October 1939 worden gesteund. Voorts is de exploitatie van verschillende mineralen „in het belang der nationale verdediging” verklaard: magnesium, cobalt, bismuth, grafiet, amiant (soort asbest) en bepaalde soorten mica⁶⁾.

Maatregelen t.a.v. den invoer.

De derde categorie van maatregelen, waarop hierboven werd bedoeld, betrof den import van grondstoffen, half-fabrikaten en machines. In het algemeen dienen alle openbare en semi-officieele bedrijven uitsluitend binnenlandse artikelen te gebruiken. In bepaalde gevallen kan echter worden toegestaan buitenlandse artikelen aan te trekken, namelijk indien de Spaansche productie onvoldoende is of indien dringende oorzaken leverantie uit het buitenland strikt noodzakelijk maken. Voorts zagen wij reeds, dat ook bij de behandeling van bedrijfsvergunningaanvragen door de particuliere ondernemingen de noodzaak

⁴⁾ Cfm. „Spanischer Industrie-aufbau unter staatlicher Kontrolle”, artikel in de „Ibero-Amerikanische Rundschau” van-Maart 1942.

⁵⁾ Cfm. „Die neue Industriepolitik Spaniens”, artikel in de „Nachrichten für den Auszenhandel” van 28 December 1939.

⁶⁾ Cfm. „Economisch Nieuws” van 4 November 1941.

import van grondstoffen of machines te doen plaats vinden een reden vormde het verzoek aan een uitgebreider onderzoek te doen onderwerpen.

Nog eenige maatregelen zijn van beteekenis. Ten eerste, dat de Staat het recht verkreeg, nationale en buitenlandse patenten voor industrieën, welke in Spanje niet bestaan, te verwerven en door inschrijving aan de binnenlandse nijverheid ten goede te doen komen. Indien zich aldus geen interessent voordoeft, kan de Staat de technische realiseering in eigen beheer doen uitvoeren. Voorts is van beteekenis, dat de regeering de scholing tot bepaalde beroepen en de oprichting van laboratoria en research-instituten ter hand zal mogen nemen.

Vervolgens werd in Maart 1942 een instituut opgericht, dat tot taak had, die particuliere ondernemingen, welke van nationaal belang kunnen worden geacht, in alle opzichten te steunen, waarbij het aantrekken van benodigde arbeidskrachten uitdrukkelijk als een der middelen werd gezien. Dit instituut bezit voorts de controle over het van staatswege geleide opbouwprogramma, in het bijzonder ten aanzien van de wapenfabrieken en de grondstofindustrieën van nationale beteekenis.

Bevordering van den mijnbouw.

De mijnbouw vormt de basis voor de chemische en voor de metallurgische industrie in Spanje. Het streven van de regeering tot een verhooging der productie is dan ook begonnen met de poging, de productie van ertsen door vóór den oorlog werkzame bedrijven zoo snel mogelijk weer op gang te brengen en tevens de exploitatie van nieuwe lagen te bevorderen. - Op het oogenblik worden werkzaamheden verricht om de productie van mangaanerts; welke thans 4.500 ton belooft, te doen opvoeren tot 11.000 ton per jaar, waarmede de binnenlandse behoefte zou zijn gedekt. De winning van tinerts wil men stimuleeren door prijsverhoging van binnenlands geproduceerd tin tot 47½ pesetas per 100 kg, alsmede door voor te schrijven, dat men de exploitatie resp. de winning binnen 45 dagen na het betreffende decreet ter hand dient te doen nemen op poene van het intrekken der verleende concessie⁷⁾.

De productie van wolframerts kon belangrijk boven het peil van vóór den burgeroorlog worden verhoogd door de exploitatie van nieuwe lagen bij Quintana de la Serana, ten Z.O. van Madrid⁸⁾. Ook de loodproductie, welke langen tijd nog slechts een derde gedeelte van de vóór den burgeroorlog gewonnen hoeveelheden opleverde en zelfs ca. een vijfde gedeelte van de productie in 1929, zal thans toenemen, nu de mijn van La Tortilla bij Linares, een der belangrijkste exploitatiegebieden voor dit metaal, in bedrijf zou zijn genomen. Voor ijzererts en zinkerts zijn de productiecijfers echter nog niet bevredigend. Met name de afneming van de winning van ijzererts, dat immers een basismateriaal moet worden geacht voor de geheele Spaansche volkshuishouding, geeft stof tot nadenken. Enige productiecijfers volgen hieronder⁹⁾:

	In tonnen:		Jaar 1929
	11 maanden 1941	Jaar 1935	
IJzererts	1.502.858	2.633.000	6.559.000
Zinkerts	66.388	82.000	144.900
Netto zink	11.555	33.300	53.000
Looderts	39.599	101.000	180.900
Netto lood	25.342	66.200	116.500
Wolframerts	420	45	255

De productiecijfers voor steenkolen en bruinkolen zijn daarentegen zeer bevredigend. De winning van steenkolen

⁷⁾ Cfm. de „Deutsche Bergwerks Zeitung” van 4 Juni 1942.

⁸⁾ Cfm. „Economisch Nieuws” van 30 Juli 1941.

⁹⁾ Cijfers ontleend aan de „Deutsche Bergwerks Zeitung” van 17 Februari 1942 (11 maanden 1941) en aan het „Wochenbericht van het Institut für Konjunkturforschung”: „Die Spanische Wirtschaft am Ende des Bürgerkrieges”, 5 April 1939 (wat de jaren 1929 en 1935 betreft); „Europakabel” van 16 October 1942 (cijfers over eerste halfjaar 1942).

bedroeg in 1940 reeds 7.763.269 ton en overtrof daarmee alle cijfers sinds 1920 (productie 1929: 7.108.000 ton, 1935: 7.017.000 ton). In de eerste 6 maanden van 1942 beliep de productie 4,5 miljoen ton en daarmee overtrof zij het hoge niveau van 1940 met ca. 15 pCt. Wat de bruinkoolproductie betreft, deze verliep zoo mogelijk nog gunstiger. Terwijl in 1929 de gewonnen hoeveelheden 439.000 ton bedroegen, hetgeen in 1935 daalde tot 304.000 ton, beliep de productie in 1941 ca. 90 pCt. meer dan in het gunstige jaar 1929, namelijk 819.186 ton, in de eerste helft van 1942 zelfs 535.000 ton¹⁰⁾.

Voor kwikzilver werd eveneens een record geboekt¹¹⁾.

De bevordering van de metaalindustrie.

Kenmerkend voor de ontwikkeling van de bedrijvigheid der metaalnijverheid moet worden geacht, dat de productie van ijzer, in overeenstemming met de tamelijk lage cijfers voor ijzererts, niet bevreemdend kan worden genoemd. In 1929 beliep de productie 753.000 ton, in 1935 nog slechts de helft, 353.000 ton. In 1940 was het cijfer weer toegenomen tot 580.000 ton, waarmede echter de stand van 1929 nog niet was bereikt. In 1941 verminderde de productie echter weder tot 540.000 ton. De ontwikkeling der staalproductie verliep hieraan parallel. Voor genoemde jaren bedroeg de productie: 1.007.000 ton, 586.000 ton, 780.000 ton, 690.000 ton.

In 1939 werden plannen medegedeeld om in Bilbao een viertal nieuwe hoogovens te bouwen met een dagelijksche capaciteit van 2600 ton ijzer. De tweede van deze serie kwam in Juni 1939 gereed, terwijl de derde toen bijna bedrijfsklaar zou zijn¹²⁾.

Verschillende nieuwe fabrieken zijn opgericht, zooals een aluminiumfabriek door de Sociedad General Espanola del Aluminio S.A. met een geschatte jaarproductie van 2.000 ton aluminium¹³⁾, een blikfabriek op het eiland Oleo, waarvan de jaarlijksche capaciteit op 20.000 ton is aangenomen¹⁴⁾, een pletterij voor fijn en gewoon blik te Sevilla met 30 miljoen pesetas bouwkosten¹⁵⁾, een nieuwe afdeling bij het bedrijf te Sagunto van de hoogovenonderneming te Vizcaya, voor de vervaardiging van dunne ijzeren platen¹⁶⁾, de productie van ijzerleggeringen in een nieuwe fabriek te Gyon¹⁷⁾.

Vooral de automobiellindustrie en de scheepsbouw genieten de belangstelling van regeeringszijde. In het begin van dit jaar was te Madrid een maatschappij in oprichting, welke met financieelen steun van Madrileense banken en onder gebruikmaking van patenten van Fiat automobielen gaat vervaardigen. Het kapitaal der onderneming is op 125 miljoen pesetas gesteld¹⁸⁾.

De scheepsbouw.

De scheepsbouw wordt van officieele zijde bevorderd, opdat de transporten ter zee, welke voor Spanje niet alleen met betrekking tot den buitenlandschen handel van nut zijn, maar, zoo mogelijk nog in grootere mate, ook voor den kustvaart, daar goede landverbindingen veelal ontbreken, kunnen plaats vinden, onafhankelijk van de al of niet aanwezigheid van buitenlandsche tonnage. De vernieuwing en uitbreiding van de handelsvloot wordt dan ook een der voornaamste factoren voor den wederopbouw van het land geacht. Ter bevordering van den aanleg van nieuwe werven en den bouw van nieuwe schepen is dan ook van staatswege

de mogelijkheid van het verstrekken van ruime credieten geopend. Het staatsinstituut „Nacional de Industrias” is met de bespoediging van den bouw belast; het kan daartoe staats- of particuliere werven uitbreiden en nieuwe werven oprichten, in welke kapitaal het zelf kan deelnemen. Niet alleen kan het instituut voorts alle maatregelen treffen, welke dienstig kunnen worden geacht om den bouw van schepen te bevorderen, het is bevoegd ook zelf opdrachten tot bouw te verstrekken en schepen voor eigen rekening in de vaart te brengen. Beperking van het aantal typen en bouw in serie worden doelmatige middelen genoemd om het tempo van de productie op te voeren. Door middel van een dochteronderneming mag het instituut tenslotte bouwmaterialen, werven e.d. van de marine overnemen, ten einde deze zoo efficiënt mogelijk te gebruiken¹⁹⁾. Ultimo 1941 zouden meer dan 750 miljoen pesetas ter beschikking zijn gesteld voor de uitbreiding der handelsvloot²⁰⁾.

Wat de resultaten van de getroffen maatregelen betreft, kan erop worden gewezen, dat begin van dit jaar 111 schepen met 139.000 B.R.T. en ter waarde van 540 miljoen pesetas op stapel stonden, hetgeen toen reeds een opmerkelijk aantal werd genoemd, terwijl per 1 Juli jl. 174 schepen met 193.160 B.R.T. en ter waarde van 731 miljoen pesetas in aanbouw waren²¹⁾. De door de regeering getroffen maatregelen hebben blijkbaar effect gesorteerd.

Tenslotte vermelden wij de oprichting te Barcelona van een maatschappij voor de vervaardiging van materiaal voor tramwegen, een dochteronderneming van de Tranvias de Barcelona²²⁾; voorts den bouw van de naar men zegt, grootste koelbedrijven ter wereld, te Vigo voor de vervaardiging van ijs en het bewaren van visch, boter, vet, enz. en waarbij temperaturen van -35° C. kunnen worden bereikt²³⁾; tenslotte den bouw van een fabriek voor de vervaardiging van bijzondere soorten gloeilampen door de Sociedad Espanola de Aparatos y Lamparas²⁴⁾.

Herordering van de chemische industrie.

De belangrijke projecten op dit gebied zijn de navolgende:

1. De voorziening van het land met voldoende stikstof-, fosforhoudende en kalimestoffen;
2. De bevordering van de cellulosewinning en in verband hiermede de fabricage van kunstmatige vezels;
3. De bereiding van oliën, harsen, zeep, cosmetica e.d.;
4. De hydreeing van benzine;
5. De vervaardiging van looistoffen.

Aan elk dezer vijf projecten zullen wij hieronder aandacht wijden.

1. De bevordering van de bereiding van meststoffen.

De bemesting heeft in Spanje altijd op een zeer laag niveau gestaan. Zij bedroeg $4\frac{1}{2}$ kg stikstof-meststof per ha (in Nederland 25 kg per ha). Nochtans kan de stikstof-meststofindustrie niet voldoende worden geacht om de binnenlandsche behoefte te dekken. Niet alleen is dit voor een land, dat zooals Spanje sterk agrarisch van structuur is, van groot nadeel, in het onderhavige geval komt er nog bij, dat Franco ernaar streeft, de agrarische productie op een hooger niveau te brengen en daardoor o.m. de deviezenpositie van het land te verbeteren. Hiertoe zal de bemesting moeten worden verbeterd, hetgeen weer de vraag naar meststoffen zal doen toenemen. Terwijl de huidige behoefte ongeveer 100.000 ton stikstof bedraagt, hetgeen overeenkomt met ca. 625.000 ton stikstof-meststoffen, kon de eigen productie tot voor kort nog slechts 5 pCt. van dit verbruik dekken. In den loop van 1941 zijn echter vele fabrieken van meststoffen opgericht.

De Altos Hornos de Vizcaya S.A. heeft in September 1941 onder medewerking en met gebruikmaking van patenten

¹⁰⁾ Desondanks zou de steenkolenproductie nog niet voldoende zijn om voldoende kolen ter beschikking van de hoogovens te stellen. Volgens recent bericht zouden 7 van de 18 Spaansche hoogovens zelfs wegens kolenschaarschte moeten worden gedoofd („Algemeen Handelsblad” d.d. 23 October 1942).

¹¹⁾ Cfm. de „Nieuwe Rotterdamsche Courant” van 5 Januari 1942.

¹²⁾ Cfm. „Spaniens Wirtschaft im Wiederaufbau”, artikel in „Nachrichten für den Auszenhandel” van 30 Juni 1939.

¹³⁾ Cfm. „Nachrichten für den Auszenhandel” van 13 Juli 1942.

¹⁴⁾ Cfm. „Deutsche Bergwerks Zeitung” van 28 Maart 1942.

¹⁵⁾ Cfm. „Deutsche Bergwerks Zeitung” van 20 Januari 1942.

¹⁶⁾ Cfm. „Economisch Nieuws” van 29 Augustus 1941.

¹⁷⁾ Cfm. „Deutsche Bergwerks Zeitung” van 28 Maart 1942.

¹⁸⁾ Cfm. „Economisch Nieuws” van 7 Januari 1942.

¹⁹⁾ Cfm. „Frankfurter Zeitung” van 27 Mei 1942 en „Deutsche Verkehrsnachrichten” van 28 Mei 1942.

²⁰⁾ Cfm. „Nieuwe Rotterdamsche Courant” van 16 Dec. 1941.

²¹⁾ Cfm. „Kölner Zeitung” van 28 Juli 1942.

²²⁾ Cfm. „Economisch Nieuws” van 6 Februari 1942.

²³⁾ Cfm. „Nieuwe Rotterdamsche Courant” van 15 Januari 1942.

²⁴⁾ Cfm. „Nachrichten für den Auszenhandel” van 9 Juli 1942.

van de I.G. Farbenindustrie A.G. de „Sefanitro” (Sociedad Espanola de Fabricaciones Nitrogenadas) met fabriek te Bilbao opgericht; de productie zal in 1944 aanvangen en 125.000 ton stikstof-meststoffen, voornamelijk ammoniumsulfaat, behoopen ²⁵⁾. Een filiaal zal te Sagunto worden gevestigd, voor de productie van 60.000 ton calciumnitraat ²⁶⁾.

Voorts heeft het bekende electriciteitsconcern, de Salto del Duero S.A., een dochteronderneming opgericht, de Nitratos de Castilla S.A., welke afgekort de „Nicas” wordt genoemd, met een fabriek in aanbouw te Valladolid. Ook in de „Nicas” zijn Duitsche ondernemingen geïnteresseerd. De capaciteit van de fabriek zal 10.000 ton stikstof bedragen.

De Sociedad Ibérica del Nitrógeno S.A. is een dochter van de Duro Felguera, een mijnbouw- en hoogovenonderneming. Dit bedrijf, afgekort de S.I.N., zal een capaciteit van 9.000 ton stikstof bezitten. Van slechts een weinig geringeren omvang zal het bedrijf van de Hidro-Nitro Espanola S.A. te Huesca zijn. De capaciteit bedraagt namelijk 8.250 ton stikstof, t.w. 10.000 ton synthetische ammoniak, 40.000 ton zwavelzure ammoniak, 32.000 ton verdund salpeterzuur, 6.000 ton geconcentreerd salpeterzuur. Voorts zijn nog vermeld de oprichting van de Productos de Nitrogena S.A. te Valencia en de Minas y Ferrocarriles de Utrillas S.A. ²⁷⁾.

Met betrekking tot de bereiding van fosforhoudende meststoffen kan worden opgemerkt, dat de invoer van fosfaten uit Frankrijk stagneert, terwijl de Spaansche productie relatief onbetekenend is. De I.G. Farben heeft nochtans met een Spaansch mijn syndicaat een overeenkomst gesloten voor de oprichting van fosfaatfabrieken in Spanje, o.a. te Castillon met een jaarcapaciteit van 200.000 ton fosfaat ²⁸⁾.

De oorlog heeft voorts nieuwe aspecten voor den kalimijnbouw geopend, daar de zwaarste concurrenten, nl. Duitschland, Frankrijk, Palestina en Polen, zijn uitgeschakeld. De winning is thans tot meer dan 100.000 ton K₂O-gehalte toegenomen, waarvan de helft door de binnenlandsche industrie wordt afgenomen en de helft wordt geëxporteerd.

2. Cellulosewinning en fabricage van synthetische vezels.

De grondstoffen voor de productie van cellulose vormen in Spanje: espartogras, graanstroo, rijststroo, hout van de eucalyptus, suikerbietbladeren, tallo.

Uit espartogras wordt cellulose bereid door de Cellulosa Almarinense S.A. (jaarlijksche productie 20.000 ton cellulose); uit graanstroo door de Fabricacion Espanola de Fibras Artificiales S.A., welke te Miranda de Ebro een fabriek bezit met productie van 27.000 ton cellulose en 9.000 ton celwol. Met Japansche licenties worden door de „Saipa” te Valencia onder deelname van het Nationaal Industrie-Instituut 9.000 ton kunstvezels en 3.000 ton cellulose per jaar bereid. Het eucalyptushout wordt als grondstof verwerkt door de Sociedad Nacional de Industrias de Aplicaciones de Cellulosa Espanola („Sniace”). De productie zal 10.000 ton cellulose en 3.500 ton celwol en kunstzijde bedragen. Te Malaga wordt een cellulosefabriek gebouwd voor de vervaardiging van celstof uit suikerbietenbladeren. Ook probeert men uitvoering te geven aan een plan om de stengels van een inheemsche distel, de tallo, ten behoeve van de kunstvezelfabricage te verwerken ²⁹⁾. Men meent aldus ongeveer de helft van den invoer van katoen te kunnen vervangen door inheemsche cellulose. Verdere

²⁵⁾ Cfm. „Frankfurter Zeitung” van 27 Mei 1942.

²⁶⁾ Cfm. „Spaniens Industrialisierung”, artikel in de „Berliner Börsen Zeitung” van 8 Juli 1942 en den „Wirtschaftsdienst” van 3 Juli 1942: „Aus der Spanischen Chemie”.

²⁷⁾ Cfm. „Die chemische Industrie Spaniens im Jahre 1941”, artikel in „Die Chemische Industrie” van 24 Juli 1942; het Spaansche tijdschrift „Dyna” van Juli 1942: „La politica industrial de la Nueva Espana en la XX. Feria-Muestrario Internacional de Valencia”; de „Westdeutsche Wirtschaftszeitung” van 24 Juli 1942: „Förderung nationalwichtiger Industrien in Spanien”.

²⁸⁾ Cfm. „Algemeen Handelsblad” van 23 Juli 1941 en de „Nachrichten für den Auszenhandel” van 19 Februari 1942.

aanvulling van de grondstoffen voor de textielindustrie vindt vooral plaats door het stimuleeren van de katoenteelt in Andalusië. Ook worden hennep en vlas als grondstoffen gebruikt.

3. Oliën, harsen, zeep, cosmetica, enz.

Hier is van beteekenis, dat de Spaansche harsproductie een waardevol uitgangspunt vormt voor de bereiding van een groot aantal artikelen. De harsolie wordt gebruikt in de zeepindustrie en ter vervaardiging van zeepvervangende wasch- en reinigingsmiddelen. Voorts worden in de toilet-e.a. zeepen nog afvalproducten van de olijoliebereiding verwerkt. De harsolie zal worden verkregen in een nieuwe fabriek in de provincie Avila (productie maandelijks 1.500 ton) van de Union Resindra Espanola S.A. welke het monopolie van de harsproductie in Spanje bezit ³⁰⁾. Voorts zal deze nationaal-belangrijk verklaarde onderneming nog synthetische harsen, pigmenten, vernissen, celluloid e.d. gaan maken ³¹⁾.

De reeds bestaande productie van potasch, zwavelzuur, springstoffen, kunstharsen, lakken, synthetische reukstoffen en essences is belangrijk uitgebreid ³²⁾. Van beteekenis is hierbij de groote productie van terpentijn en cellophonium, welke eertijds tot 10.000 resp. 35.000 ton per jaar werden geëxporteerd en thans voor een groot gedeelte binnenslands verder worden verwerkt. Daarnaast bestaan nog plannen tot voortbrenging van synthetische benzine, waarbij de bruinkool uit Asturië de grondstof zal vormen, terwijl bijv. ook een fabriek is opgericht voor de bereiding van looistoffen uit kastanjes, welke in Asturië worden verzameld.

Slotopmerking.

.Al moge betreffende een groot aantal projecten nog niet veel meer bekend zijn dan het voornemen tot uitvoering, eventueel de voorbereiding tot den bouw, toch kan worden geconstateerd, dat er teekenen zijn, dat de Spaansche industrie bereid is in grootere mate van de bodemrijksdommen en andere omstandigheden te gaan profiteren dan tot dusverre het geval was.

In zooverre de afzonderlijke berichten, welke ons hebben bereikt, representatief kunnen worden geacht voor het algemeene beeld, kan worden besloten, dat de ontwikkeling van de chemische industrie in den sneller lijkt te gaan dan die van de metaalnijverheid. Ook bij dezen laatsten bedrijfstak zijn echter, teekenen aanwezig, welke op een hervatting van de opgaande lijn wijzen, zoodra de oorlog, althans de huidige belemmeringen in den aanvoer, zal zijn beëindigd. Voorloopig hebben de mijnen en hoogovens nog zeer te lijden van tekort aan kolen, machines, gereedschappen, arbeiders, vertraging bij de reparaties e.d. ³³⁾.

In 1935 waren 4.899 ondernemingen aanwezig met een kapitaal van 16.274 miljoen pesetas. Eind 1940 waren er 4.126 ondernemingen, echter met een kapitaal van 19.051 miljoen pesetas. Het concentratieproces, dat uit deze cijfers spreekt, blijkt ook uit het gemiddeld kapitaal der ondernemingen, dat in 1935 ca. 3¹/₃ miljoen pesetas, in 1936 3,9 miljoen, in 1940 4,64 miljoen pesetas bedroeg.

Voorts geeft de volgende tabel de verdeling der ondernemingen en van het geïnvesteerde kapitaal over de belangrijkste bedrijfstakken aan. Deze gegevens betreffen begin 1940 ³⁴⁾.

³⁰⁾ Cfm. „Economisch Nieuws” van 18 Augustus 1941; de „Berliner Börsen Zeitung” van 8 Juli 1942: „Spaniens Industrialisierung”; den „Wirtschaftsdienst” van 3 Juli 1942: „Aus der spanischen Chemie”; „Algemeen Handelsblad” van 5 Augustus 1941; „Economisch Nieuws” van 8 Januari 1942; het Spaansche tijdschrift „Dyna” van Juli 1942, loc. cit.

³¹⁾ Cfm. „Deutsche Zeitung in den Niederlanden” van 6 Augustus 1942.

³²⁾ Cfm. „Dyna”, Juli 1942, loc. cit.

³³⁾ Cfm. „Wirtschaftsdienst” van 3 Juli 1942, loc. cit.

³⁴⁾ Cfm. „Wirtschaftsdienst” Hcft 42, van 16 October 1942.

³⁵⁾ Cfm. „Spaniens wirtschaftliche Struktur”, artikel in de „Deutsche Zeitung in den Niederlanden” van 6 Mei 1941.

	millioen pesetas	maatschappijen
Electriciteit en gas	2.755	429
Spoorwegondernemingen	1.436	75
Monopolie-ondernemingen	1.275	2
IJzer- en metaalindustrie	1.137	289
Textielindustrie	917	314
Mijnbouw	803	196
Chemische industrie	745	284
Bouwnijverheid	420	202
Voedingsmiddelenindustrie ...	237	182

Tenslotte moge nog worden vermeld, dat de investering, welke indertijd voor de periode 1939—1941 werd geraamd, voor de chemische industrie 423 miljoen pesetas, voor de textielindustrie 251 miljoen pesetas, voor de hoogovenbedrijven 86 miljoen pesetas beliep. De overige industrieën bewegen zich om de 20 miljoen pesetas³⁵⁾. Ook uit deze gegevens blijkt de belangrijke plaats, welke de chemische industrie in de plannen tot industrialisatie van Spanje inneemt.

E. WIEGAND.

³⁵⁾ Cfm. „Wirtschaftsdienst“ Heft 40, van 2 October 1942.

ONTVANGEN BOEKEN, BROCHURES EN STATISTIEKEN.

BOEKEN.

Drie belastingen op het bedrijf 1942. Ondernemingsbelasting, vennootschapsbelasting en vermogensbelasting 1942, toegelicht door den fiscaal medewerker van het weekblad „De Zakenwereld“.

Deel II: Vennootschaps- en vermogensbelastingen met volledige tekst der Besluiten. (Amsterdam 1942; N.V. Nederlandsche Uitgeverij „Opbouw“. 120 blz.).

Zwölfter Jahresbericht 1. April 1941 — 31 März 1942, van de Bank für internationalen Zahlungsausgleich. (Bazel 1942; Hans Boehm. 242 blz.).

Het Rekeningsysteem voor de Kleedingindustrie. Publ. No. 1. Uitg. door Bedrijfsgroep Kleedingindustrie. (Amsterdam 1942).

BROCHURE.

Arbeid en recht, door Dr. J. J. M. van der Ven. (Nijmegen, Utrecht 1942; N.V. Dekker & van de Vegt. 17 blz.).

STATISTIEKEN.

Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs. Herausgegeben vom Statistischen Reichsamt. 51. Jahrgang 1942. Zweites Heft. (Berlin 1942; Verlag für Sozialpolitik, Wirtschaft und Statistik, Paul Schmidt. 66 blz.).

Statistiek der Rijksfinanciën 1941, uitgegeven door het Centraal Bureau voor de Statistiek. ('s-Gravenhage 1942; Drukkerij Albani C.V. 116 blz.).

Statistiek voor het kruideniersbedrijf IX 1940/1941. ('s-Gravenhage 1942; Stichting Economisch Instituut voor den Middenstand. 31 blz.).

Statistiek der Gemeentefinanciën 1941. Uitgegeven door het Centraal Bureau voor de Statistiek. ('s-Gravenhage 1942; Drukkerij Albani C.V. 91 blz.).

OVERHEIDSMAATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Buitenlandsche handel. De geldigheidsduur van de Wet van 18 December 1939 (Stbl. No. 408) tot wijziging van de Tariefwet 1934 en de Wet op het Statistiekrecht, als-

mede de Wet van 26 April 1940 (Stbl. No. 404) tot aanwijzing van heffingen ten behoeve van het Leeningfonds 1940 is voor onbepaalde tijd verlengd. (E.V. 23/10/42, pag. 1284; Stct. No. 203).

Economische rechtspraak. De onderscheidene Hoofd-bedrijfschappen en Bedrijfschappen zijn aangewezen als instanties, belast met tuchtrechtspraak, conform het Besluit Tuchtrechtspraak Voedselvoorziening. (E.V. 23/10/42, pag. 1283; Stct. No. 202).

Handel. Aanvullende mededeelingen inzake het verkoop- en afleveringsverbod voor bepaalde artikelen. Stencils, stencilinkt en carbonpapier zijn als distributiegoed aangewezen. (E.V. 23/10/42, pag. 1284; Stct. No. 204).

Industrieën. Wijzigingen in de Beschikking Verwerkende Industrieën 1940 No. 2, waarbij verschillende verbodsbepalingen niet alleen op ondernemingen, maar op iedereen betrekking hebben, maar tevens aan hen, die geen onderneming zijn, dispensatie van deze verbodsbepalingen wordt verleend. Nadere regeling, o.a. intrekking van eenige dispensatie's, ten aanzien van het be- en verwerken van beenderen en lijmveesch. Beperkende bepalingen inzake het be- en verwerken van gips. (E.V. 23/10/42, pag. 1285; Stct. Nos. 201 en 203).

Organisatie bedrijfsleven. De zittingsperiode van de voor de eerste maal benoemde functionarissen van de Hoofdgroep Handel en de daartoe behorende Bedrijfsorganisaties en Raden van Bijstand zal volgens een besluit in de Stct. tot 31 December 1943 duren. Aanvullende bepalingen inzake werkwijze en bevoegdheden met betrekking tot de organisatie van het bedrijfsleven. (E.V. 23/10/42, pag. 1284; Stct. No. 203; V.B. No. 28).

Prijzeregelingen. Besluit, waarbij de bevoegdheden, met uitzondering van enkele met name genoemde, van de Secretarissen-Generaal van de onderscheidene Departementen op het gebied van prijsvorming en prijsbeheersching in

MAANDCIJFERS.

GECOMBINEERDE MAANDSTAAT VAN DE VIER NEDERLANDSCHE GROOTE BANKEN EN VAN HET NEDERLANDSCHE BEDRIJF DER NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ.

(In miljoenen guldens)	Nederl. Banken		Nederl. Banken en Ned. Handel-Mij.	
	31 Aug. 1942	30 Sept. 1942	31 Aug. 1942	30 Sept. 1942
Activa:				
Kas, kassiers' en daggeldleeningen	49	62	56	67
Ned. schatkistpapier	985	996	1157	1174
	1034	1058	1213	1241
Ander overheidspapier	16	17	16	17
Wissels	1	2	6	7
Bankiers in binnen- en buitenland	67	67	91	91
Prolong. en voorsch. op effecten: ..	34	31	46	41
	118	117	159	156
Debiteuren	131	132	172	171
Effecten en syndicaten	15	15	22	23
Deelnemingen (incl. voorschotten)	10	10	22	22
	156	157	216	216
Gebouwen	15	15	18	19
Diverse reken. (incl. overl. posten)	1	—	1	—
Belegde bestemmingsreserven	2	2	2	2
Effecten leendepôt	13	13	13	13
	1339	1362	1622	1647
Passiva:				
Crediteuren	948	964	1148	1169
Wissels	—	—	—	—
Deposito's op termijn	96	99	119	121
Kassiers en genom. daggeldleeningen	—	—	—	—
Diverse rekeningen	38	42	47	49
Bestemmingsreserven	2	2	2	2
Effecten leendepôt	13	13	13	13
	1097	1120	1329	1354
Aandeelenkapitaal	170	170	210	210
Reserve	72	72	83	83
	1339	1362	1622	1647

het vervolg aan den Gemachtigde voor de Prijzen worden toegekend. De Gemachtigde kan deze bevoegdheden aan andere instanties overdragen. Nadere prijsvoorschriften inzake de winstmarges bij den handel in versche zuidvruchten, vaststelling van nieuwe maximum-groothandels- en kleinhandelsprijzen. (E.V. 23/10/42, pag. 1284 en 1285; Stct. No. 201; V.B. No. 28).

Nationale Plan. Instelling van een Commissie voor agrarische vraagstukken door den President van den Rijksdienst van het Nationale Plan. (E.V. 23/10/42, pag. 1285; Stct. No. 202).

LANDBOUW. EN VOEDSELVOORZIENING.

Hennep. Regeling van de handel in en het vervoer van hennep. (E.V. 23/10/42, pag. 1284; Voedselvoorzieningsblad No. 31 d.d. 15/10/42).

Groenten en fruit. Verplichting tot het voeren van het opschrift „Verkoop uitsluitend aan vaste klanten” op groenten- en fruitwagens voor aflevering bij den consument aan huis. (E. V. 16/10/42, pag. 1265; Stct. No. 196).

Rogge en roggemeel. Inleveringsplicht door handelaren ten aanzien van de N.I.C.A. van aanwezige voorraden rogge en roggemeel. (E. V. 16/10/42, pag. 1265; Stct. No. 198).

Visscherij. Instelling van een vervoerverbod voor onbewerkte mosselen tot nader te bepalen hoeveelheden en voor aan te wijzen gebieden. (E. V. 16/10/42, pag. 1265; Stct. No. 196).

Zaden. Regeling van den handel in en het vervoer van zaden van groenvoedergewassen. (E.V. 23/10/42, pag. 1284; Stct. No. 203).

STATISTIEKEN.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	15 Oct. 1942	23 Oct. 1942
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f —	f —
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	224.156,49	131.170,—
Voerschotten op ultimo Aug. 1942 aan de gemeenten verstrekt op naam uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	17.676.226,03	17.676.226,03
Voerschotten aan Ned.-Indië ¹⁾	250.305.306,05	250.647.931,23
Idem voor Suriname ¹⁾	7.940.162,86	7.970.162,86
Idem aan Curaçao ¹⁾	260.283,23	260.283,23
Kasvord. wegens credietverstreking a. h. buitenland	18.502.948,23	18.502.948,23
Daggeldleeningen tegen onderpand	—	—
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	114.980.337,35	126.459.794,23
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	—	—
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ¹⁾	69.636.414,83	76.603.742,79
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingeolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	f 8.656.423,12	f 11.623.736,12
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	110.096.000,—	110.096.000,—
Schatkistpromessen in omloop	2847.500.000,— ¹⁾	2847.300.000,— ¹⁾
Daggeldleeningen	—	—
Zilverbons in omloop	128.864.533,—	128.815.957,—
Schuld op ultimo Aug. 1942 aan de gemeenten weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsb. alsmede op de bel. en op de vermogensbelasting	—	—
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	366.361,93	397.587,59
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	315.974.419,40	320.926.656,03
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	19.514.791,28	19.514.791,28
Id. aan div. instellingen ¹⁾	471.761.261,70	471.763.175,—

¹⁾ In rekg. crt. met 's Rijks Schatkist. ²⁾ Rechtstreeks bij De Nederl. Bank geplaatst f 262.000.000,— ³⁾ Idem f 247.000.000,—

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte balans op 26 October 1942.

Activa.		
Binnenl. wissels, promessen, enz.	(Hfdbank f 251.000.000 Bijbank „ — Agentsch. „ 2.000)	251.002.000
Papier op het buitenland	f 1.439.398.749	1.439.398.749
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgehoopen	—	—
Beleeningen incl. voerschotten in rekening-courant op onderpand	(Hfdbank f 130.890.523 ¹⁾ Bijbank „ 1.304.629 Agentsch. „ 10.351.902)	142.547.054
Op effecten, enz.	f 142.385.317 ¹⁾	142.547.054 ¹⁾
Op goederen, enz.	161.737	15.000.000
Voerschotten aan het Rijk	—	15.000.000
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 917.809.229	924.206.088
Zilveren munt, enz.	6.396.859	60.515.174
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	—	4.000.000
Gebouwen en meubelen der Bank	—	171.161.378
Diverse rekeningen	—	f 3.007.830.443
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000	20.000.000
Reservefonds	8.050.923	8.050.923
Bijzondere reserves	19.564.874	19.564.874
Pensioenfonds	13.143.246	13.143.246
Bankbiljetten in omloop	2.763.984.495	2.763.984.495
Bankassigatiën in omloop	14.635	14.635
Rek.-Courant { Van het Rijk f — saldo's { Van anderen „ 176.837.661	—	176.837.661
Diverse rekeningen	6.234.609	6.234.609
		f 3.007.830.443
Beschikbaar dekkingsaldo	f 1.265.678.671	1.265.678.671
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	—	3.164.196.670
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	—	251.000.000
¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wel van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	—	52.706.500

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en muntmater.	Circulatie	Andere opschuld.	Beschikb. dekkings-saldo	Dekkings-perc.
26 Oct. '42	917.809	2.763.984	176.852	1.265.678	31,5
19 „ '42	917.808	2.735.809	160.536	1.240.141	32
12 „ '42	917.809	2.724.144	191.785	1.208.705	32
6 Mei '40	1.160.282	1.158.613	255.183	607.042	83
Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
26 Oct. '42	251.002	251.000	142.547	1.439.399	171.161
19 „ '42	247.002	247.000	144.619	1.403.754	163.707
12 „ '42	297.002	297.000	139.986	1.378.811	163.529
6 Mei '40	9.853	—	217.726	750	150.648

DUITSCHER RIJKSBANK.
(in mill. R.M.)

Data	Goud en deviezen	Renten-bank-scheine	Andere wissels, chèques en schatkistpapier	Beleeningen	
15 Oct. 1942	76,7	259,6	23.698,7	21,2	
7 „ 1942	76,5	302,2	24.206,4	16,9	
30 Sept. 1942	76,8	297,5	23.995,9	21,3	
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2	
Data	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
15 Oct. '42	77,6	1.525,8	21.620,9	2.798,9	695,4
7 „ '42	68,0	1.146,4	21.870,4	2.706,6	706,7
30 Sept. '42	67,8	1.801,5	22.036,9	2.985,5	703,2
23 Aug. '39	982,6	6.380,5	8.709,8	1.195,4	94,2

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL.
(in mill. Francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Reclskreditt-kassen	Crediet a. h. particuliere' bedrijfsleven	Crediet aan Staat en openbare lichamen	Overheidsfondsen	Circulatie	Postchèque-ambt	Rekening-Courant
8 Oct. '42	46.832	398	22.474	1.630	63.075	3.948	3.513
1 „ '42	46.831	361	21.584	1.707	62.403	3.884	3.401
24 Sept. '42	46.389	404	20.819	1.745	61.529	3.829	8.201
17 „ '42	45.916	364	20.945	1.789	61.128	3.830	3.259
10 „ '42	45.681	398	21.475	1.819	60.961	3.885	3.728
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909

Alfabetische Index Overheidsmaatregelen op economisch gebied

(Zie voor den alfabetischen index Overheidsmaatregelen in 1941 het Jaarregister 1941, laatste bladzijde)

	Blz.		Blz.		Blz.
Aardappelen	33, 47, 248, 314, 335, 354, 364.	Kunstmest	59, 215, 335	Veenproducten	113
Aardolieproducten	394, 414, 424	Kwekerij	59, 354	Veevoeder	47, 102, 238, 445
Accijns	102, 345, 414	Landbouw	33, 47, 59, 67, 75, 85, 93, 102, 155, 165, 195, 205, 215, 227, 248, 305, 364, 375, 385, 394/95, 425, 446, 468	Vennootschappen	325, 363
Advertenties	33, 185, 195, 354, 364	Landstand, Nederlandsche	33, 102, 272	Vennootschapsbelasting	227, 305, 335, 395
Alval	345	Leeningfonds 1940	102	Verf en grondstoffen	102, 165
Arbeidszaken	113, 189, 215, 227, 248, 272.	Loonbelasting	335	Verkoopverbod	468
305, 325, 345, 354, 364, 374, 414, 445, 467		Lucerne	354	Vermogensbelasting	227, 305
Bakkerij	335, 345	Machines	215	Vervoerswezen	59, 102, 165, 248, 375
Bank- en Credietwezen	33, 195	Meel en -producten	101, 195, 479	Verzekering	414, 445
Bankwet 1937	195	Melk en -producten	33, 205	Vestigingseisen	102
Bedrijfsorganisatie Vee en Vleesch	59, 305, 315	Merkengeld	113	Veelstoffen	215
Bedrijfsvorm	59	Metalen	47, 58, 75, 155, 184, 195, 227, 238, 394, 414, 467	Visscherij	33, 59, 102, 123, 215, 305, 325, 385, 425, 479
Belastingen	33, 59, 227, 248, 305, 355	Middenstand	195, 215, 272	Vlas	59, 75, 227, 248
Bindtouw	33, 215	Mijnbouw	305	Vleesch	59, 165, 185, 205, 315, 355, 468
Binnenscheepvaart	59, 156, 238, 248, 446, 468	Molens	445	Voederbieten	215
Bloem bollen	364	Motorbrandstof	58, 165, 215, 305, 325	Voedselvoorziening	33, 47, 59, 75, 123, 155, 175, 205, 227, 355, 364, 375, 415, 425, 446
Bloemkwekerij	155	Nationale Plan	101, 345, 479	Vruchtboomen	355
Boschbouw	185	Nederlandsche Coöperatieve Raad	102, 195, 215, 305, 468	Vrijdankelijk vermogen	215
Bouwnijverheid	47, 58, 113, 325	Nicoline	102	Waardevermeerderingsbelasting	385
Buitenlandsche Handel	47, 59, 75, 101, 113, 155, 204, 215, 227, 238, 272, 314, 325, 345, 374, 384, 414, 445, 467, 478	Oliën en vetten	102, 195, 215, 305, 468	Warenwet	305
Chemische Industrie	58, 184, 248	Omzetbelasting	59, 102, 227, 315, 335, 364, 425	Wol	205
Commissarissenbelasting	415	Ondernemingsbelasting	227, 364	Wijnbelasting	33
Dievezenverkeer	33, 59, 167, 335, 355	Oorlogsschade	123, 184, 195	Zaden	47, 59, 102, 123, 156, 195, 205, 335, 364, 385, 479
Diamant	113	Oost-Compagnie, Nederlandsche	314	Zuidvruchten	195
Distributie	354	Organisatie Bedrijfsleven	47, 102, 113, 123, 165, 195, 204, 215, 227, 238, 248, 305, 314, 325, 335, 345, 354, 363, 375, 467, 478	Zuivel	227, 335, 355, 364, 385, 395, 415, 446
Dividendbeperking	59, 335	Paarden	215, 414		
Drankwet	58	Pacht	67, 102, 123, 165, 335, 354		
Drukwerk	345	Papier	58, 102, 195, 204, 215, 335		
Economische Rechtspraak	194, 445, 467, 478	Pelsterijen	58		
Effecten	468	Pensionbedrijven	58, 218		
Eieren	248, 354	Peulvruchten	205		
Electriciteit	334	Pluimveehouderij	165, 248, 354, 468		
Electrotechnische Industrie	58	Postverkeer	59		
Fruit	59, 315, 345, 445, 479	Prijsregeling	47, 58, 75, 101, 113, 123, 155, 165, 184, 195, 204, 215, 227, 238, 248, 305, 314, 325, 335, 345, 363, 384, 394, 414, 424, 445, 467, 478		
Garnalen	123	Radio	47		
Gas	334	Rantsoenering	227		
Gasgeneratoren	325	Registratierechten	59		
Gevogelte	47	Restaurants	75		
Goederen voor Duitse Weermacht	345	Rijwielen	47, 123		
Gort	335	Rubber	113, 123, 305, 467		
Grafische Industrie	58, 75, 194	Ruwvoedergewassen	355		
Granen	205, 479	Slachtvee	33, 59, 67, 248, 272		
Gras	354	Smeerolie	102		
Grasland	33, 67, 85, 155, 205	Spaar- en betaalzegelkasbedrijf	102, 227, 355		
Griend en riet	467	Sperlijden Kleinbedrijf	75, 123		
Groenten	33, 155, 315, 335, 345, 479	Suikerbieten	205		
Handel	204, 215, 227, 238, 248, 314, 325, 345, 354, 363, 374, 384, 394, 414, 424, 445, 467, 478	Surrogaten	155		
Heffingen	354	Tabak	47, 58, 113, 195, 355		
Hennep	205, 479	Tankgas	205		
Hooi	335, 354	Textiel	102, 325, 364		
Hout	248, 272, 335, 345, 354, 445	Tuinbouw	33, 59, 102, 205, 227, 364, 395, 414, 425, 468		
Industrie	238, 248, 345, 354, 363, 375, 384, 394, 424, 445, 467, 478	Turf	59, 335, 467		
Inlichtingen verstrekken	468	Tweelandenorganisaties	59		
Kaas	75, 227, 315	Ulen	33		
Kamers van Koophandel	47, 184	Varkens	59, 227, 315		
Kantoormachines	156	Vee	67, 165, 185, 195, 205, 227, 248, 272, 315, 355, 375, 414, 425		
Kapok	101, 165				
Keramische Industrie	58, 194				
Klaver	354				
Klompfen	272				

Publicaties van het Néderlandsch Economisch Instituut:

25. Dr. L. R. W. SOUTENDIJK
Methoden tot het vaststellen van den omvang der besparingen (f 2,60)*
26. J. VAN DER WIJK
Inkomens- en Vermogensverdeeling (f 2,60)*
27. Dr. T. KOOPMANS
Tanker freight rates and tankship building (f 3,15* geb., f 2,10* ingen.)
28. Overzicht van de ontwikkeling der handelspolitiek van het Koninkrijk der Nederlanden van 1923 tot en met 1938, samengesteld door een groep medewerkers van het N.E.I., onder leiding van Prof. Mr. P. Lieftinck (f 2,10)*
29. Dr. A. WINSEMIUS
Economische aspecten der internationale migratie (f 2,10)*
30. Dr. H. M. H. A. VAN DER VALK
Egalisatiefondsen en monetaire politiek in Engeland, Nederland en de Vereenigde Staten (derde gewijzigde druk) (f 2,10)*
31. M. J. SCHUT
Tinrestrictie en tinprijs (f 1,55)*
32. Dr. J. R. A. BUNING
De beleggingen der bijzondere spaarbanken in Nederland (f 3,65)*

Uitgave: De Erven F. Bohn N.V. Haarlem

Verkrijgbaar in den boekhandel